

Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland 2019

Rapport van het beoordelingscomité

Y.M. Versteeg, C.A. van der Baan en B. Bieze, 2019
Faunabeheereenheid Noord-Holland & Faunabeheereenheid Zuid-Holland

faunabeheereenheid
NOORD-HOLLAND

Colofon

© FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland, 2019

Wijze van citeren:

Versteeg, Van der Baan & Bieze, 2019. Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland. FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland, Haarlem

Disclaimer:

De gegevens uit dit rapport zijn vrij te gebruiken zolang op de juiste wijze wordt verwezen naar beide FBE's en de auteurs. Specifieke gegevens op deelgebied-niveau zijn op te vragen bij de Faunabeheereenheid Noord-Holland (www.fbenoordholland.nl) en de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (www.fbezh.nl)

Voorwoord

Jaarlijks worden de damherten (*Dama dama*) en reeën (*Capreolus capreolus*) in de duingebieden tussen IJmuiden en Den Haag geteld. Deze tellingen worden gecoördineerd door de Faunabeheereenheid Noord-Holland en de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en uitgevoerd door de wildbeheereenheden (WBE's) en de terreinbeheerorganisaties (TBO's). Op basis van de verzamelde gegevens wordt de populatietrend bepaald. Dit rapport geeft de resultaten weer van de damhert- en reetelling 2019. Tevens worden de resultaten met de resultaten van voorgaande jaren vergeleken. Wij bedanken de meewerkende tellers, TBO's en WBE's voor hun inzet.

Samenvatting

Op 3 en 4 april 2019 heeft de jaarlijkse telling plaatsgevonden.

Tijdens de telling zijn er minimaal 3.842 damherten en 586 reeën geteld in het plangebied. (Tabel S1) Voor het damhert betekent dit een 116 meer dan vorig jaar, dat betekent dat uitkomst van de telling min of meer gelijk is aan vorig jaar en dat daarmee de trend zich lijkt te stabiliseren. Al zijn er meer jaren nodig om een teljaar in goed perspectief te zien. En daarnaast laat de telling voor het ree een stijging zien van 83 (meer dan vorig jaar).

Het aantal damherten is sinds de start van het beheer in 2016, waarin 4.859 damherten werden geteld, met 1.017 dieren gedaald. De reeën zijn sinds dat jaar, waarin 446 reeën werden geteld, met 140 dieren gestegen. Het aantal damherten is in sommige telsectoren zo groot dat aanspreken op geslachts- en leeftijdscategorie lastig of zelfs onmogelijk is. De trendontwikkeling van de vrouwelijke dieren is een neerwaartse trend, dit past binnen het doel dat er gesteld is in het huidige faunabeheerplan, om met het beheer zoveel mogelijk te focussen op het vrouwelijke deel van de populatie.

Daarnaast blijft er de kanttekening dat een telling van welk dier dan ook in de natuur, een momentopname is, een indicatie die lager is dan de werkelijkheid. De werkelijk aanwezige populatie damherten is zeker grote dan het aantal getelde damherten. De telgegevens representeren de minimaal aanwezige populatie. Door ieder jaar volgens protocol met dezelfde route te tellen, is het mogelijk om de trend en populatiestructuur in te schatten.

Tabel S1: Minimaal aanwezige damherten en reeën tijdens de voorjaarstelling 2019

Minimaal aanwezig aantal damherten en reeën
3.842 damherten
586 reeën

Inhoudsopgave

Colofon	1
Voorwoord	2
Samenvatting	2
1. Inleiding	5
2. Telgebied	5
A. Het Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK).....	6
B. Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD), De Blink en Boswachterij Noordwijk.....	6
C. Coepelduynen	6
D. Meijendel en Berkheide	6
3. Methode	8
3.1 Tijdstippen	8
3.2 Proces.....	8
4. Resultaten	10
4.1 Damherttelling 2019	10
4.2 Damhert meerjarige trend.....	11
4.3 Reetelling 2019	16
4.4 Ree meerjarige trend	17
5. Conclusie	20
5.1 Damherten	20
5.2 Reeën	20
5.3 Discussie & Aanbeveling	20
Literatuur	21
Bijlage	22

1. Inleiding

De populatie damherten in Noord- en Zuid-Holland leidt al langere tijd tot een aantal problemen, waaronder verkeersonveiligheid, schade aan landbouw, tuinen en begraafplaatsen als ook het dierenwelzijn (gewonde en zieke herten) en in toenemende mate schade aan de andere natuurwaarden in het duingebied.

De FBE's van Noord- en Zuid-Holland hebben daarom een faunabeheerplan opgesteld waarin de te nemen maatregelen worden beschreven om de schade terug te dringen. Naast maatregelen, als afrastering en verkeersmaatregelen voor het terugdringen van de schade en overlast, wordt ook actief beheer ingezet om de populatieomvang te reduceren.

Door middel van jaarlijkse tellingen wordt de minimale populatiegrootte van de damherten vastgesteld. Door de resultaten van meerdere jaren bij elkaar te voegen wordt de populatieontwikkeling zichtbaar. Deze trendtellingen geven inzicht in de effecten van het beheer. Dit maakt evaluatie en bijstelling van het beheer mogelijk. Naast de damherten worden de reeën geteld.

2. Telgebied

De damhert- en reetelling vindt plaats in het gebied tussen IJmuiden en Den Haag waar het damhertenbeheer wordt uitgevoerd. Het betreffende plangebied (*afbeelding 1*) bestaat uit:

- Een 'leefgebied voor damherten' (het roodomrande deel van de kaart): het gaat hier voornamelijk om duingebied, waarin zich een bepaalde damhertenpopulatie kan en mag handhaven.
- Een 'nulstandsgebied' of "buitengebied" (tussen rood en blauw omrand): het gaat hier voornamelijk om agrarisch en bebouwd gebied waar het damhert ongewenst is vanwege de verkeersveiligheid en economische schadedreiging. In dit gebied wordt gestreefd naar een minimale stand (nulstand).

Het gehele plangebied heeft een omvang van circa 37.000 hectare; het leefgebied zelf heeft een omvang van 10.248 hectare.¹ In het plangebied liggen meerdere WBE's, waaronder de WBE Faunabeheer Zuid-Kennemerland en de WBE Duin- en Bollenstreek, plus de duingebieden van NPZK en de AWD.

Het plangebied omvat vier deelgebieden. Ieder deelgebied omvat een leefgebied en een "nulstandsgebied" (buitengebied). De vier leefgebieden, die zijn gescheiden door bebouwing, infrastructuur of water, zijn (van noord naar zuid):

¹ Aantal leefgebied hectare zijn vastgesteld door een GIS berekening (FBE Noord-Holland).

A. Het Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK)

Dit is het duingebied tussen IJmuiden en Zandvoort (circa 3.402 hectare leefgebied), beheerd door PWN, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de gemeenten Velsen, Bloemendaal en Zandvoort en een aantal particulieren landgoedeigenaren.

B. Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD), De Blink en Boswachterij Noordwijk

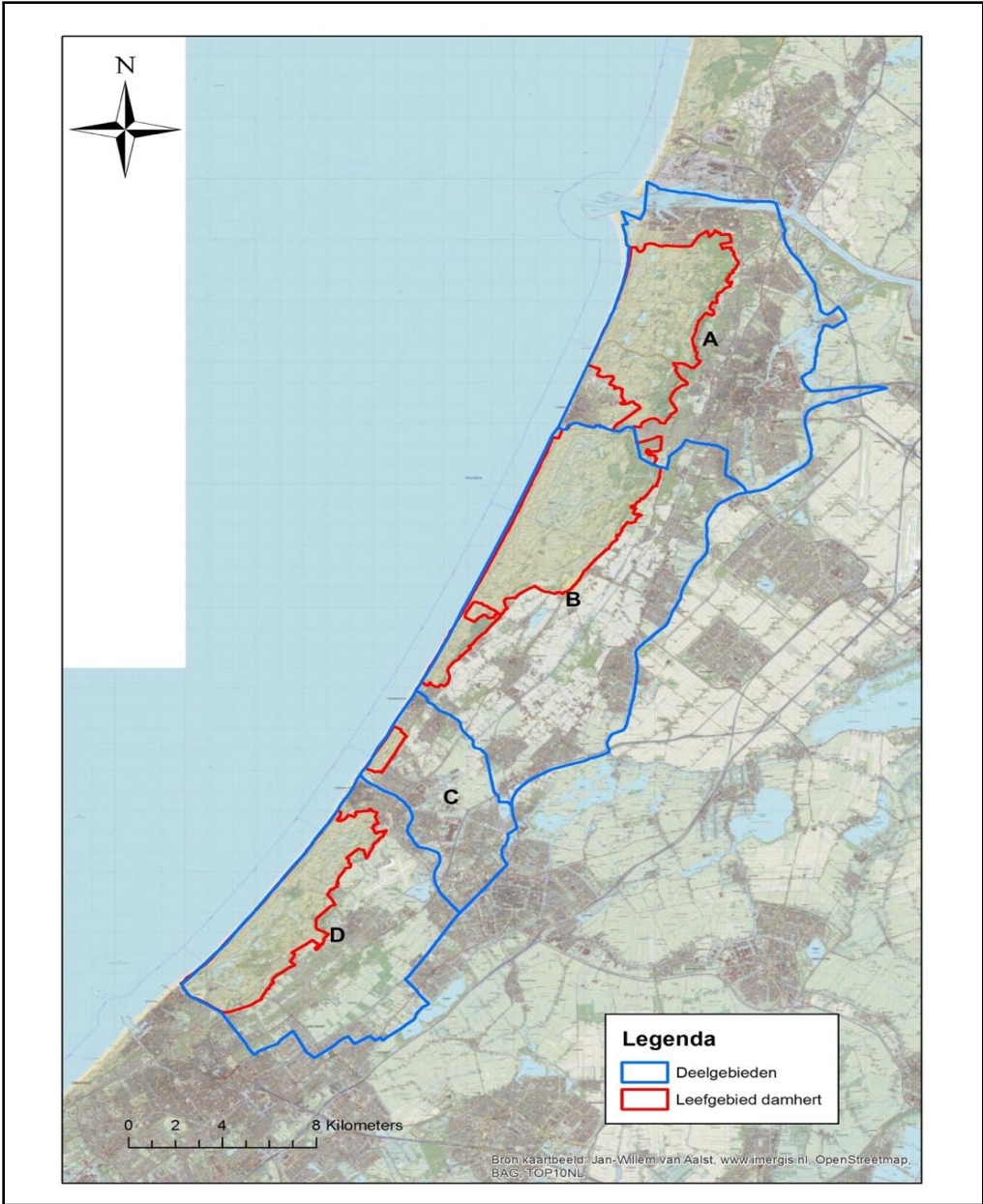
Dit is het duingebied tussen Zandvoort en Noordwijk aan Zee. De Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD, beheerd door Waternet) is eigendom van de gemeente Amsterdam. In dit deelgebied liggen ook De Blink (beheerder Zuid-Hollands Landschap, Staatsbosbeheer en Waternet) en Boswachterij Noordwijk (beheerder Staatsbosbeheer). Alles bij elkaar circa 4.059 hectare leefgebied voor dit deelgebied.

C. Coepelduynen

Het duingebied Coepelduynen ligt tussen Noordwijk aan Zee en Katwijk (circa 152 hectare leefgebied, beheerd door Staatsbosbeheer).

D. Meijndel en Berkheide

Dit duingebied ligt tussen Katwijk en Den Haag (circa 2.635 hectare leefgebied), beheerd door Dunea en Staatsbosbeheer).

Afbeelding 1: Plangebied damhert- en reetelling

3. Methode

De tellingen worden uitgevoerd volgens het *Protocol damhert- en reetelling Noord- en Zuid-Holland* dat te vinden is op de websites van de FBE's. Voor een uitgebreide omschrijving van de telmethode verwijzen wij naar dit document.² Jaarlijks wordt er volgens dezelfde methodiek geteld, met vaste route en vaste tellers. Deze standaardisatie geeft continuïteit in de tellingen.

3.1 Tijdstippen

De FBE's Noord- en Zuid-Holland organiseren de telling, analyseren de data en stellen het telrapport op. Contactpersonen van de verschillende TBO's en WBE's coördineren de telling in hun gebied. De tellingvond in 2019 plaats op 3 en 4 april met zoals gebruikelijk 2 avondtellingen en 1 ochtendtelling.

(Tabel 1)

Tabel 1: Teltijdstippen 2019

Telling	Tijdstip
3 april 2019	18:15 uur
4 april 2019	06:30 uur
4 april 2019	18:15 uur

De weersomstandigheden waren zeer vergelijkbaar op de teldagen. (Tabel 2)

Tabel 2: Weergegevens van beide teldagen, bron: www.accuweather.com, en www.knmi.nl.

Datum	Dagdeel	Windrichting	Kracht	Zonuren	Temperatuur
03-04-2019	Avond	ZZO	2 Beaufort	Geheel bewolkt	10°C
04-04-2019	Ochtend	ZO	2 Beaufort	Geheel bewolkt	2°C
04-04-2019	Avond	ZO	2 Beaufort	Geheel bewolkt	11°C

3.2 Proces

De telploegen bestaan meestal uit twee tellers, waarvan minimaal één teller ervaring heeft met beheer en/of tellingen van grofwild. Bij lopend of fietsend tellen voldoet één ervaren teller. Iedere telploeg telt in een vastgestelde telsector langs een vastgestelde telroute. De telploegen noteren de waargenomen dieren op de geleverde telformulieren. Vervolgens voeren de contactpersonen de gegevens in de systemen. De digitale registratiesystemen van de faunabeheereenheden zijn FRS (www.fanaregistratie.nl) in Noord-Holland en Dora (www.fbezh.nl) in Zuid-Holland.

² (Faunabeheereenheid Zuid-Holland, Faunabeheereenheid Noord-Holland, 2017)

De data-analyse voor de damherten en reeën is conform het telprotocol uitgevoerd. De resultaten van de uitgewerkte telling zijn vastgesteld door het beoordelingscomité. In het beoordelingscomité hebben de volgende organisaties zitting:

- Dierenbescherming	Marije Smeenk
- Dunea	Hans Lucas
- FBE Noord-Holland	Yvonne Versteeg
- FBE Zuid-Holland	Boaz Bieze
- Natuurmonumenten	Rogier Dijkstra
- PWN Puur water & natuur	Jan van Mourik
- Staatsbosbeheer	Tim Fransen
- Waternet	Maaïke Veer
- WBE Duin- en Bollenstreek	Daan Wouwnaar
- WBE Zuid-Kennemerland	Loek Sibbing

4. Resultaten

4.1 Damherttelling 2019

De derde telronde leverde het hoogste aantal waarnemingen op. Conform het telprotocol worden de aantallen uit deze ronde verder gebruikt voor het bepalen van de minimale populatieomvang.

In 2019 is het minimaal aanwezige aantal damherten voor het gehele plangebied bepaald op 3.842 stuks. Deelgebied B heeft met 3.309, dat is 86,1% van de totale getelde populatie, verreweg de meeste damherten, waarvan er zich 6 buiten het leefgebied bevonden. Deelgebied A bevat met 532 damherten 13,8% van het totaal aantal getelde damherten. De 76 dieren die in deelgebied A buiten het leefgebied zijn geteld, liepen verspreid in het 0-standgebied. In deelgebied C zijn geen damherten waargenomen en in deelgebied D, 1 damhert. Uit tabel 4 kun je opmaken dat er zowel in Noord- als Zuid-Holland geen smaldieren³ zijn aangesproken gedurende deze telling. Smaldieren zijn er wel degelijk maar worden in de telling bij de hinds opgeteld. (Tabel 3 & 4)

Tabel 3: Aantal getelde damherten per deelgebied, onderverdeeld in binnen & buiten leefgebied, 2019.

Deelgebied in provincie	Binnen leefgebied	Buiten leefgebied	Totaal
A Noord-Holland	456	76	532
B Noord-Holland/Zuid-Holland	3.303	6	3.309
C Zuid-Holland	0	0	0
D Zuid-Holland	1	0	1
Totaal plangebied	3.760	82	3.842

Tabel 4: Aantal getelde damherten per deelgebied, onderverdeeld in leeftijdscategorie, 2019.

Deelgebied in provincie	Hert	Hinde & Smaldier	Spitser	Kalf vrl	Kalf mnl	NA ⁴	Totaal
A Noord-Holland	92	134	35	56	25	190	532
B Noord-Holland/Zuid-Holland	803	1.006	229	116	94	1.061	3.309
C Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0	0
D Zuid-Holland	1	0	0	0	0	0	1
Totaal plangebied	896	1.140	264	172	119	1.251	3.842
Percentage	23%	30%	7%	4%	3%	33%	100%

Op basis van de grootte van de telsectoren en de getelde aantallen zijn de dichtheden binnen het leefgebied per deelgebied berekend. Het leefgebied in deelgebied B heeft de hoogste dichtheid met 81,5 damherten per 100 hectare. De dichtheid van deelgebied A komt uit op 13,4 damherten per 100

³ Smaldieren: vrouwelijke damherten in de leeftijdscategorie die volgt op kalf, het dier is dan 1 jaar oud.

Spitsers: mannelijke damherten in de leeftijdscategorie die volgt op kalf, het dier is dan 1 jaar oud.

⁴ De aantallen Niet Aangesproken(NA) zijn inclusief de niet aangesproken kalveren (Kalf NA).

hectare. In de overige twee deelgebieden komt de dichtheid uit op nagenoeg 0 damherten per 100 hectare. (Tabel 5)

Tabel 5: De dichtheid binnen het leefgebied van de deelgebieden (n/100ha), 2019.

Deelgebied in provincie	Getelde damherten	Hectares	Minimum dichtheid (n/100ha)
A Noord-Holland	456	3.402	13,4
B Noord-Holland/Zuid-Holland	3.309	4.059	81,5
C Zuid-Holland	0	152	0,0
D Zuid-Holland	1	2.635	0,0

4.2 Damhert meerjarige trend

In deze paragraaf worden de resultaten van dit jaar vergeleken met die van voorgaande jaren. De eerste vergelijking is vanaf de start van het beheer binnen het leefgebied (Tabel 6) (2016) en de tweede vanaf de start van de jaarlijkse tellingen (2011). (Afbeelding 6) Allereerst worden de aantallen getelde damherten per deelgebied getoond. In 2019 zijn er iets meer dieren geteld dan in 2018, 116 stuks meer.

Tabel 6: Aantal getelde damherten per deelgebied en leefgebied vanaf 2016 t/m 2019.

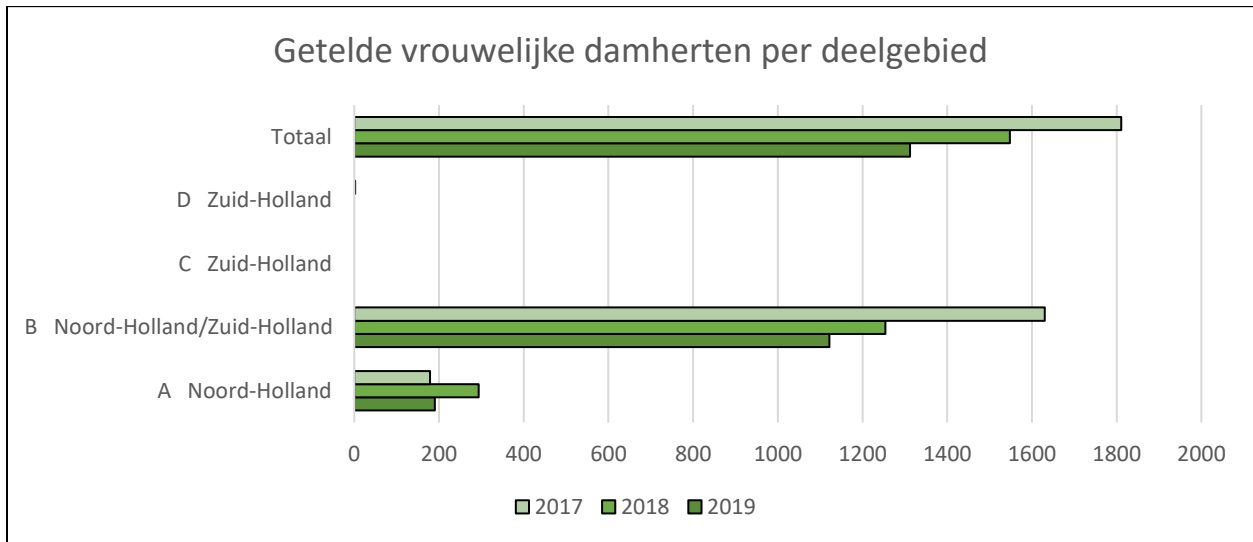
Deelgebied per provincie	Binnen leefgebied 2016	Buiten leefgebied 2016	Binnen leefgebied 2017	Buiten leefgebied 2017	Binnen leefgebied 2018	Buiten leefgebied 2018	Binnen leefgebied 2019	Buiten leefgebied 2019	Totaal 2016	Totaal 2017	Totaal 2018	Totaal 2019
A Noord-Holland	770	121	571	75	535	37	456	76	891	646	572	532
B N-H/Z-H	3.954	13	3.334	17	3.146	4	3.303	6	3.967	3.351	3.150	3.309
C Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D Zuid-Holland	1	0	0	3	4	0	1	0	1	3	4	1
Totaal plangebied	4.725	134	3.905	95	3.685	41	3.760	82	4.859	4.000	3.726	3.842

De gegevens uit de beheerperiode 2016/2019 bevestigen het eerder gepresenteerde beeld van 2019; in de deelgebieden A en B en met name de leefgebieden, (NPZK resp. AWD) zijn het overgrote deel van de damherten geteld. Buiten het leefgebied zijn er maar 82 geteld. De aantallen in deelgebieden C en D zijn nihil.

De trends binnen en buiten leefgebieden in deelgebied A en B zijn dalend, hetgeen niet los kan worden gezien van de gepleegde beheer inspanningen in deze periode, met twee belangrijke kanttekeningen. Ten eerste lijkt de afname van het aantal getelde dieren in de leefgebieden te vertragen en voor de

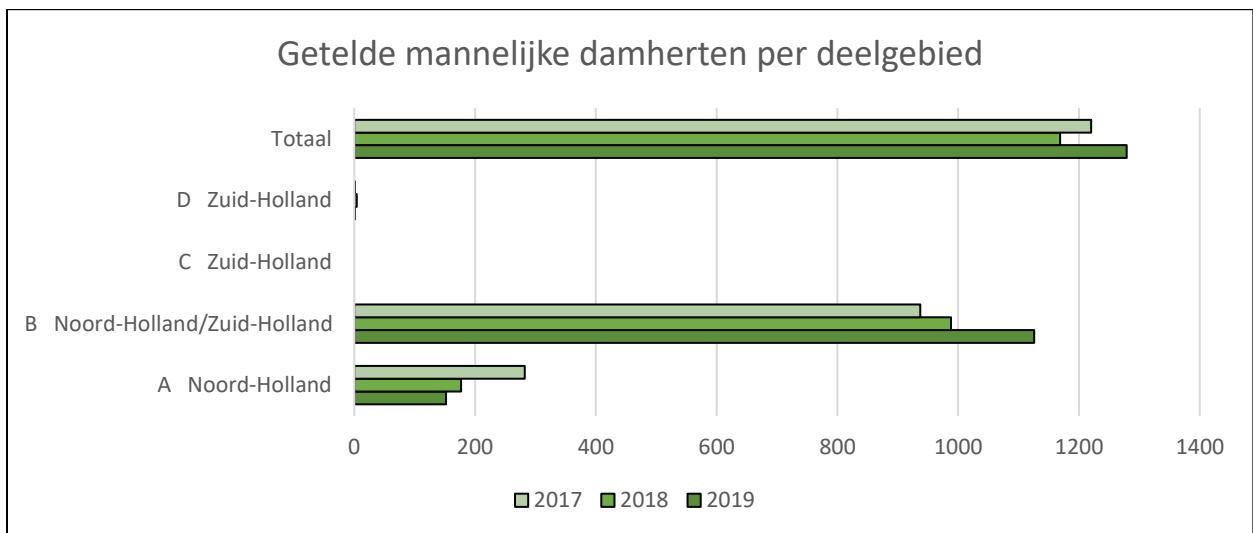
AWD zelfs weer licht te stijgen. Ten tweede is het in 2019 opvallend dat deelgebied B een toename geteld is, terwijl het verder overall afneemt, of dit gevolgen gaat hebben voor de meerjarige trend kunnen we pas over een paar jaar vaststellen.

Daarnaast is er sprake van een dalend percentage vrouwelijke damherten (alle leeftijdscategorieën) in de getelde populatie. Dit geldt zowel voor de getelde populatie als geheel als voor deelgebied B. In deelgebied A daalt het aantal getelde hinds ten opzichte van vorig jaar. Dit is hieronder weergegeven. (Afbelding 2)

Afbelding 2: Verloop van het aantal getelde vrouwelijke damherten 2017 t/m 2019.

Voor het mannelijk deel van de getelde populatie laat het verloop van het aantal getelde mannelijke dieren een ander beeld zien. Namelijk een toename van het aantal mannelijke dieren (alle leeftijdscategorieën). Dit past dan ook weer bij de gerichte beheerinspanning op voornamelijk het vrouwelijke deel van de populatie. (Afbelding 3)

Afbelding 3: Verloop van het aantal getelde mannelijke damherten 2017 t/m 2019.

Voor de dichtheid is een vergelijking weergegeven vanaf 2016. De dichtheid is in het afgelopen jaar in deelgebied A weer gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze daling is echter minder sterk dan die van 2016 naar 2017. De dichtheid in deelgebied B is toegenomen ten opzichte van 2018. Bij deze vergelijking is alleen gekeken naar het getelde aantal binnen het leefgebied. (Tabel 7)

Tabel 7: Vergelijking van de dichtheid vanaf 2016 t/m 2019 voor het leefgebied, aantal per 100 hectare (n/100ha).

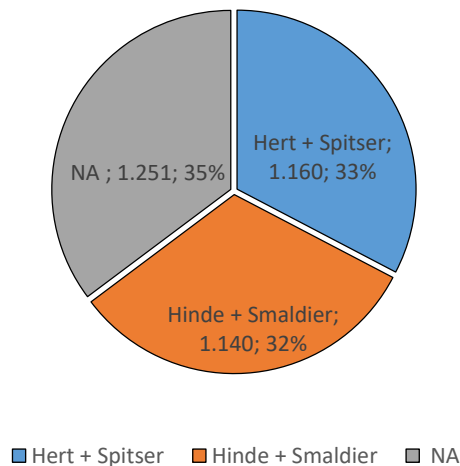
Deelgebied in provincie	Hectares	Minimum dichtheid (n/100ha) 2016	Minimum dichtheid (n/100ha) 2017	Minimum dichtheid (n/100ha) 2018	Minimum dichtheid (n/100ha) 2019
A Noord-Holland	3.402	22,6	16,8	15,7	13,4
B N-H/Z-H	4.059	97,4	82,1	77,5	81,5
C Zuid-Holland	152	0	0	0	0
D Zuid-Holland	2.635	0	0	0,2	0

Op basis van het vastgestelde aantal volwassen dieren (herten en hinds, inclusief spitsers en smaldieren) is de geslachtsverhouding berekend. (Afbeelding 4) Dit jaar zijn er 2.036 volwassen dieren geteld waarvan 1.160 herten en 1.140 hinds. Dat geeft een geslachtsverhouding van 1 hert op 0,98 hinds. (Tabel 8 & afbeelding 4)

Ook zijn er dit jaar er een groot aandeel niet aangesproken dieren. Het gaat om 1.251 dieren, ofwel 35% van het totaal aantal getelde damherten. Deze groep bestaat uit een mix van niet aangesproken kalveren en volwassen dieren in onbekende verhoudingen. Daarom zijn deze dieren niet meegenomen in de berekening van de geslachtverhouding. Voor deelgebied B is de ervaring wel dat de groep niet aangesproken dieren hoofdzakelijk bestaat uit hinds en kalveren, omdat herten door hun gewei relatief eenvoudig zijn te herkennen.

Tabel 8: Verhouding Hert : Hinde, 2019.

Verhouding	2016	2017	2018	2019
Hert : Hinde	1 : 1,8	1 : 1,5	1 : 1,3	1 : 0,98

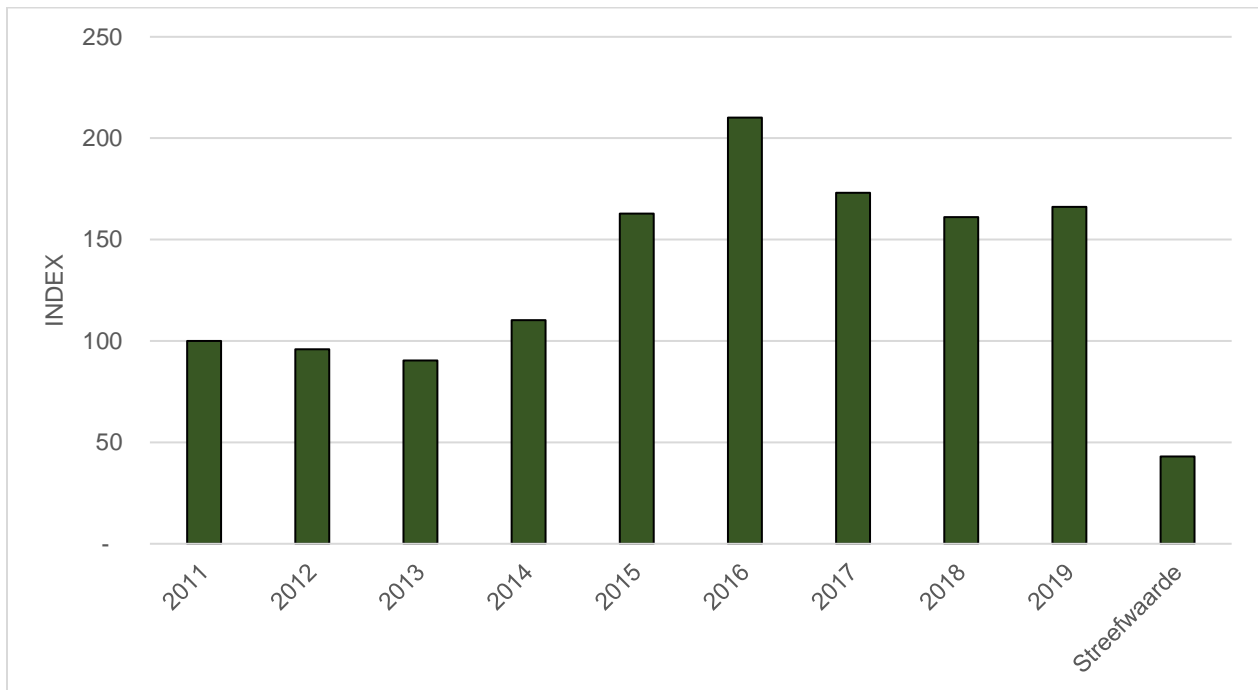
Afbeelding 4: De berekende geslachtsverhouding van de damherten, 2019.

De geslachtsverhouding is ook berekend voor de deelgebieden. Voor deelgebied A geldt dat er meer hinde zijn geteld dan herten, het verschil is 7 dieren. In deelgebied B zijn meer herten geteld, 26 stuks. Maar ondanks deze verschillen komt de geslachtsverhouding voor beide gebieden uit op 1:1. (Tabel 9)

Tabel 9: Verhouding Hert : Hinde per deelgebied, 2019.

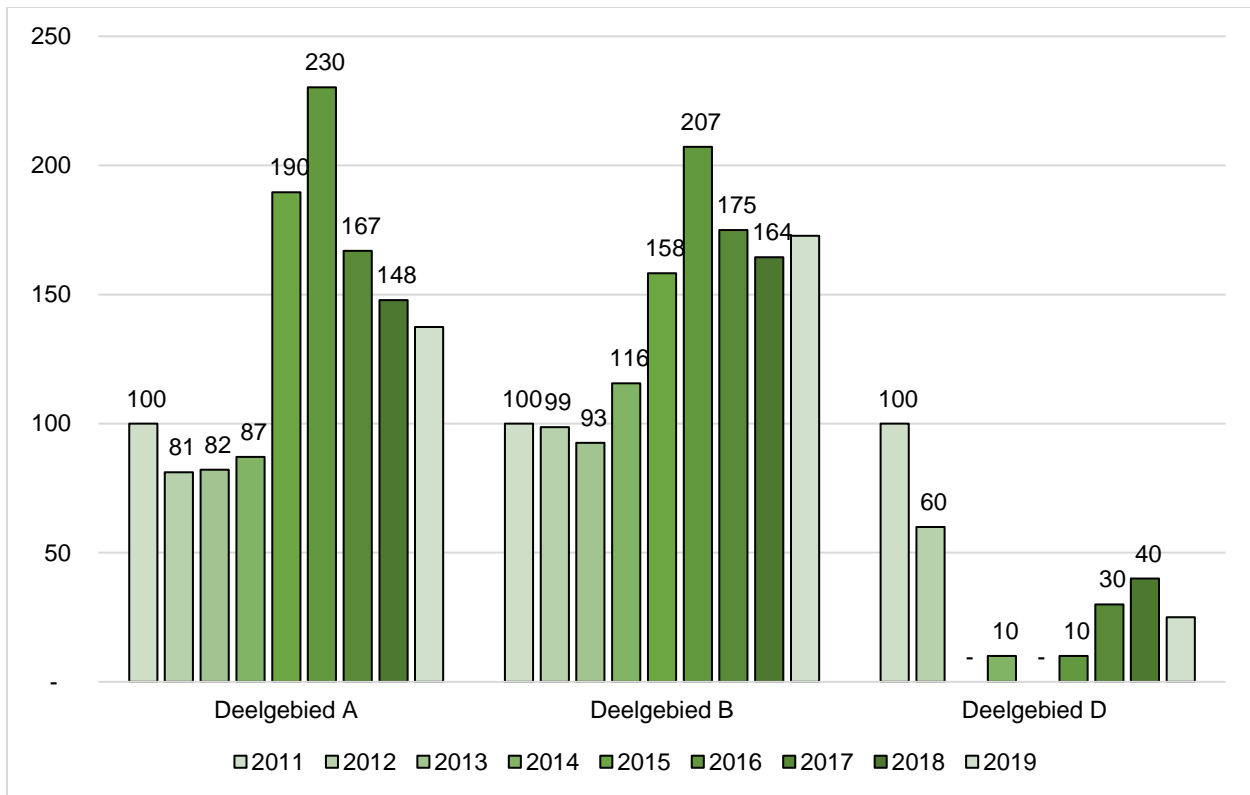
Deelgebied in provincie	Hert + spitsier	Hinde + smaldier	Geslachtsverhouding
A Noord-Holland	127	134	1 : 1
B Noord-Holland/Zuid-Holland	1.032	1.006	1 : 1
C Zuid-Holland	0	0	n.v.t.
D Zuid-Holland	1	0	1 : 0

In afbeelding 5 wordt een geïndexeerde trend weergegeven, waarbij 2011 het basisjaar is van de index. In deelgebied A is het aantal getelde damherten met ruim 7% afgenomen en in deelgebied B met 3% toegenomen. De daling in deelgebied A is mogelijk het gevolg van het afschot dat heeft plaatsgevonden. Uit de geïndexeerde trend blijkt dat het aantal damherten net boven de stand van 2015 ligt. Het uiteindelijke streven is een index van 43,3. 2019 kent een indexwaarde van 166. (Afbeelding 5)

Afbeelding 5: Geïndexeerde trend van de totaal getelde damherten in het hele plangebied van 2011 t/m 2019. (2011 = 100)

De gegevens over de hele telperiode 2011/2019, zoals in afbeelding 5 geïndexeerd is weergegeven, tonen een breder perspectief. De traag beginnende en versnelde groei is ten tijde van de aanvang van het populatiebeheer in 2016 gestopt en omgebogen in een daling van het getelde aantal. De getelde aantallen lijken nu gestabiliseerd, maar dit is pas met zekerheid te zeggen als we meer jaren aan de trend toevoegen. Trends en hun waarde (stijging, daling, stabilisatie) zijn niet afhankelijk van 1 jaar. (Afbeelding 5)

Afbeelding 6: Geïndexeerde trend van de damherten per deelgebied voor 2011 t/m 2019. (2011 = 100)⁵

In deelgebied A is een daling te zien die doorzet tot in 2019. In deelgebied B en het totale plangebied is er sprake van stabilisatie/lichte stijging. De aantallen damherten in deelgebieden C en D zijn dusdanig laag dat ze nauwelijks tot geen invloed hebben op de totale getelde populatie. Deelgebied C is om die reden ook niet meegenomen in de afbeelding. (Afbeelding 6)

⁵ Voor deelgebied C gaf de telling voor de jaren 2013 t/m 2019 '0' waargenomen dieren. Voor de leesbaarheid van het figuur is besloten deelgebied C weg te laten.

4.3 Reetelling 2019

In 2019 is het minimaal aanwezige aantal reeën voor het gehele plangebied bepaald op 586 stuks. De meeste reeën, 331 in totaal, zijn geteld in deelgebied D in Zuid-Holland. Deelgebied C, met 23 reeën, heeft het laagst aantal getelde reeën. De meeste reeën zijn geteld buiten het leefgebied. (Tabel 10 & 11)

Tabel 10: Aantal getelde reeën per deelgebied, onderverdeeld binnen & buiten leefgebied, 2019.

Deelgebied in provincie	Binnen leefgebied	Buiten leefgebied	Totaal
A Noord-Holland	72	47	119
B Noord-Holland/Zuid-Holland	31	82	113
C Zuid-Holland	23	0	23
D Zuid-Holland	133	198	331
Totaal plangebied	259	327	586

Tabel 11: Aantal getelde reeën per deelgebied, onderverdeeld naar leeftijds categorie, 2019.

Deelgebied in provincie	Reebok	Reegeit	Jaarling Bok	Jaarling Geit	Bokkalf	Geitkalf	Kalf NA	NA	Totaal
A Noord-Holland	27	43	0	21	5	6	0	17	119
B Noord-Holland/Zuid-Holland	27	45	1	15	9	5	0	11	113
C Zuid-Holland	6	10	3	1	0	0	0	3	23
D Zuid-Holland	99	147	10	11	0	0	2	62	331
Totaal plangebied	159	245	14	48	14	11	2	93	586

Van de 586 reeën zijn de meeste geteld in deelgebied D. Deze 331 stuks geven een dichtheid van 7,4 reeën per 100 hectare binnen het deelgebied. Deelgebied B heeft met 2,0 ree per 100 hectare de laagste dichtheid binnen het deelgebied van alle deelgebieden. (Tabel 12)

Tabel 12: De dichtheid in de deelgebieden (n/100ha), binnen en buiten leefgebied⁶, 2019.

Deelgebied in provincie	Getelde reeën	Hectares	Minimum dichtheid (n/100ha)
A Noord-Holland	119	5.635	2,1
B Noord-Holland/Zuid-Holland	113	5.749	2,0
C Zuid-Holland	23	363	6,3
D Zuid-Holland	331	4.484	7,4

⁶ Voor reeën tellen niet de leefgebieden van de damherten, daarom is de dichtheid over het gehele plangebied berekend.

4.4 Ree meerjarige trend

Dit jaar (2019) zijn er meer reeën geteld in het plangebied dan in 2018 (resp. 586 - 503). De stijging die in 2016 en 2017 is ingezet lijkt zich hiermee door te zetten. Dat is ook zichtbaar in de geïndexeerde trend zoals weergegeven in afbeelding 5. (Tabel 13 & afbeelding 5) Binnen en buiten leefgebied is voor reeën niet echt relevant, maar voor de vergelijking in de damhert discussie wel zo weergegeven.

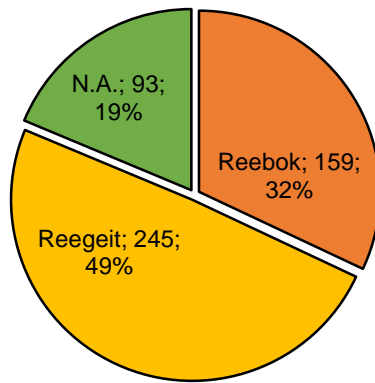
Tabel 13: Aantal getelde reeën per deelgebied, onderverdeeld binnen & buiten leefgebied vanaf 2016 t/m 2019.

Per provincie	Binnen leefgebied 2016	Buiten leefgebied 2016	Binnen leefgebied 2017	Buiten leefgebied 2017	Binnen leefgebied 2018	Buiten leefgebied 2018	Binnen leefgebied 2019	Buiten leefgebied 2019	Totaal 2016	Totaal 2017	Totaal 2018	Totaal 2019
A Noord-Holland	72	44	91	29	68	36	72	47	116	120	104	119
B N-H/Z-H	27	29	42	21	27	41	31	82	56	63	68	113
C Zuid-Holland	15	0	15	1	14	0	23	0	15	16	14	23
D Zuid-Holland	90	169	95	181	111	206	133	198	259	276	317	331
Totaal plangebied	204	242	243	232	220	283	259	327	446	475	503	586

Op basis van het vastgestelde aantal volwassen dieren is de geslachtsverhouding berekend. Dit jaar zijn er 404 volwassen dieren geteld waarvan 159 bokken en 245 geiten. Dit geeft een geslachtsverhouding van 1 bok op 1,5 geiten. Bij deze telling zijn 93 reeën niet aangesproken (circa 16% van het totaal getelde aantal reeën). Hierbij zijn alleen de volwassen dieren meegenomen. Kalveren (bok, geit en N.A.) zijn niet meegenomen in de geslachtsberekening en het opmaken van de figuur. (Tabel 14 & afbeelding 7)

Tabel 14: Verhouding Reebok : Reegeit, 2016 t/m 2019.

Verhouding	2016	2017	2018	2019
Reebok : Reegeit	1 : 1,6	1 : 1,3	1 : 1,5	1 : 1,5

■ Reebok ■ Reegeit ■ N.A.

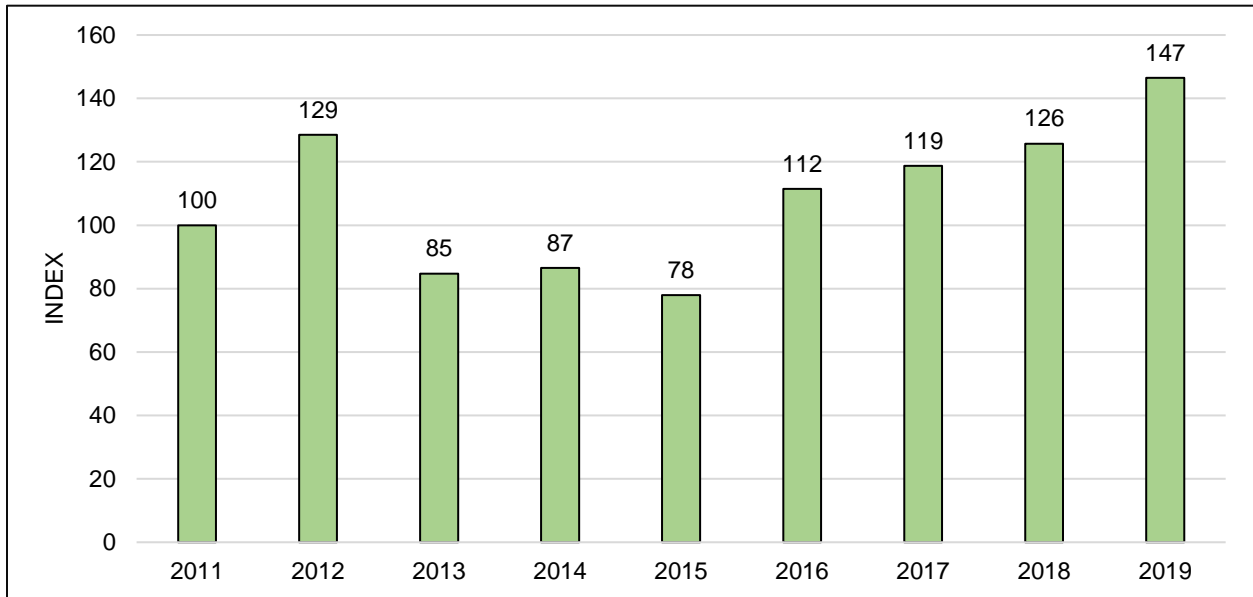
Afbeelding 7: De berekende geslachtsverhouding van de reeën, 2019.

De geslachtsverhoudingen zijn ook uitgerekend voor de deelgebieden. In alle deelgebieden zijn meer reegeiten geteld dan reebokken. (Tabel 15)

Tabel 15: Verhouding Reebok : Reegeit per deelgebied, 2019.

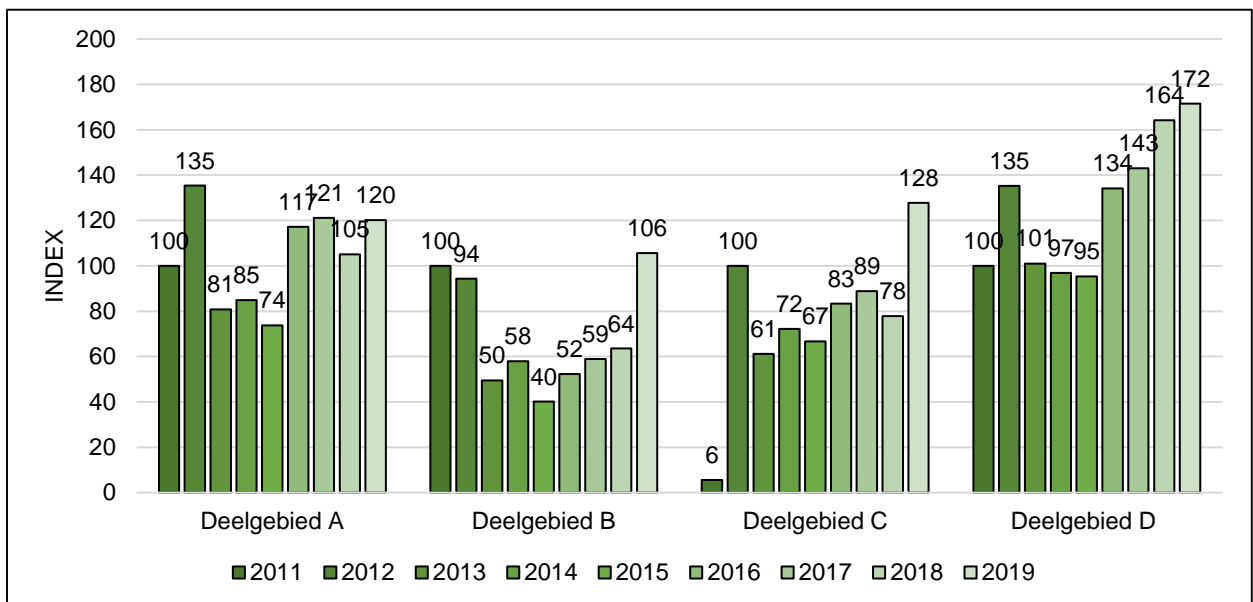
Deelgebied in provincie	Reebok	Reegeit	Geslachtsverhouding
A Noord-Holland	27	43	1 : 1,6
B Noord-Holland/Zuid-Holland	27	45	1 : 1,7
C Zuid-Holland	6	10	1 : 1,7
D Zuid-Holland	99	147	1 : 1,5

De getelde reepopulatie geeft een stijgende trend in de telling. Hieronder zichtbaar met een geïndexeerde trend, waarbij 2011 als basis is genomen. (Afbeelding 8)

Afbeelding 8: Geïndexeerde trend van de reeën in het plangebied voor 2011 t/m 2019. (2011 = 100)

Alle deelgebieden kennen in 2013 een dip in de getelde aantallen. Voor elke deelgebied geldt echter dat sindsdien de cijfers een stijgende lijn laten zien. De sterkste stijging, zowel procentueel als in daadwerkelijk getelde aantallen, vindt plaats in deelgebied D. Alle deelgebieden laten een stijging zien in 2019 t.o.v. 2018. (Afbeelding 9)

Afbeelding 9: Geïndexeerde trend van de reeën per deelgebied van 2011 t/m 2019. (2011 = 100, deelgebied C: 2012 = 100)

5. Conclusie

5.1 Damherten

Er zijn dit jaar meer damherten geteld dan in het voorgaande jaar. De minimaal aanwezige populatie is gestegen van 3.726 in 2018 naar 3.842 in 2019. Dat is een toename in de telling van 116 dieren. In deelgebied A is het aantal getelde damherten met ruim 7% afgenomen en in deelgebied B met 3% toegenomen. Wat dit betekent voor de trend is lastig te zeggen nog, dat zal over een paar jaar duidelijk worden.

Als wordt gekeken naar de samenstelling van de getelde populatie is, op basis van de telgegevens, zichtbaar dat het aantal hinds in de getelde populatie aan het afnemen is. Dit komt overeen met de beheeraanpak om zo veel mogelijk gericht op de hinds het beheer uit te voeren.

Twee opvallende zaken bij de cijfers. Als eerste de damherten die in deelgebied A buiten het leefgebied zijn geteld, dit zijn bijna alleen herten die verspreid zijn waargenomen. Als tweede is het opvallend dat alleen in deelgebied B sprake is van een toename (voornamelijk herten, want hinds nemen af), terwijl in deelgebied A de daling doorzet. En deze zit in deelgebied A in een daling van beide geslachten.

Een directe verklaring van de uitkomst van de telling is er niet. Een telling van welk dier dan ook in de natuur, is altijd een momentopname. De werkelijk aanwezige populatie damherten is dan ook zeker groter dan het aantal getelde damherten. De zichtbaarheid van de dieren is niet ieder jaar gelijk. Mogelijk zit het ook in de jaarlijkse verschillen van de natuurlijke sterfte, waardoor de ingezette daling nu niet doorzet. Wat deze uitkomst voor gevolgen geeft voor de trend wordt pas duidelijk als er een langere reeks is opgebouwd. In ieder geval is ten opzichte van het eerste beheerjaar (2016, onder het huidige beheerplan) het minimaal aanwezige aantal damherten met 1.124 dieren gedaald.

5.2 Reeën

Het minimaal aantal aanwezige reeën is over het plangebied gezien stijgende, 586 dit jaar ten opzichte van 503 vorig jaar. Hiermee lijkt de stijging van de afgelopen jaren door te zetten. Ten opzichte van het eerste damhertenbeheerjaar (2016) is het minimaal aanwezige aantal reeën gestegen met 140 stuks. De geslachtsverhouding is onveranderd gebleven ten opzichte van voorgaande telling.

5.3 Discussie & Aanbeveling

Net als vorige jaren geldt dat in veel telsectoren (met name in deelgebied B en in iets mindere mate in deelgebied A) het aantal damherten zo hoog is dat er gedurende de telperiode onvoldoende tijd is om de dieren aan te spreken op geslachts- en leeftijdscategorie, daarnaast zijn de groepen in beweging en te groot om correct aan te spreken. Hierdoor is het aandeel niet aangesproken dieren in de telling hoog (damherten 35%, reeën 19%). De verwachting is dat het aanpreken in de komende jaren makkelijker zal worden naarmate de populatie door het beheer afneemt en daarmee blijft de telmethodiek voorsnog gehandhaafd.

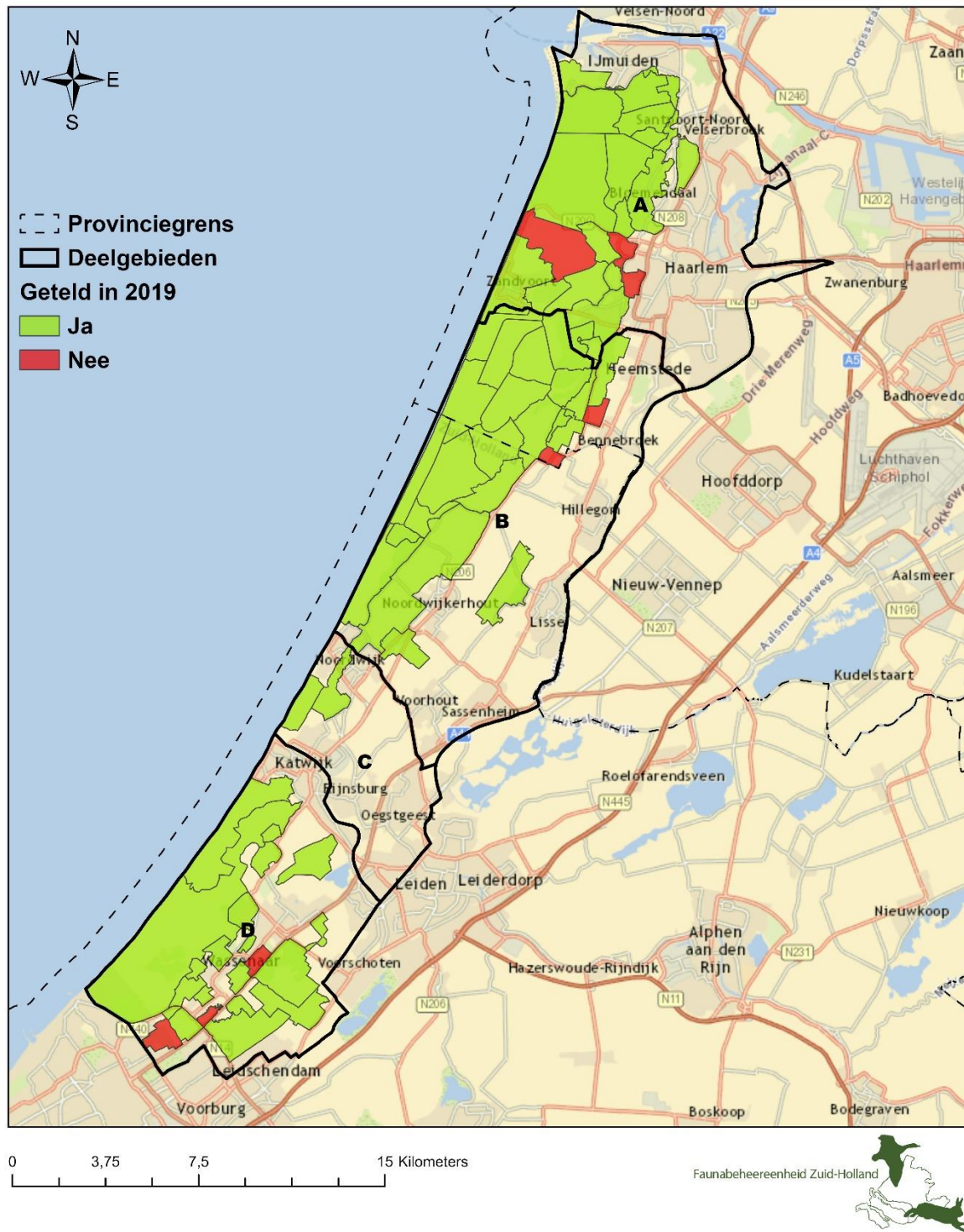
De evaluatie van het damhertbeheerplan is in volle gang, daarin zullen ook de telgegevens nog verder worden meegenomen. De telgegevens zijn waardevol, omdat deze een indicatie geven voor het beheer. De doelstelling van het herstel van de biodiversiteit is nog niet gehaald voor het plan gebied. Het faunabeheerplan voor de damherten loopt af in 2020. Eind 2019 zal worden gestart met het opstellen van een nieuw faunabeheerplan voor de damherten.

Literatuur

Faunabeheereenheid Zuid-Holland, Faunabeheereenheid Noord-Holland. (2017). *Protocol damhert- en reetelling Noord- en Zuid-Holland*. Den Haag: Faunabeheereenheid Zuid- en Noord-Holland.
Opgehaald van <https://www.fbezh.nl/pagina/telrapporten>

Bijlage

Getelde en niet getelde telsectoren damhert- en reetelling Noord- en Zuid-Holland 2019

Datum: 30-9-2019

Esri Nederland, beeldmateriaal.nl; Esri Nederland, Streetmap Premium for ArcGIS, HERE, Community Maps Contributors